

Sygn. akt **VII Ga 86/14**

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 23 maja 2014 roku

Sąd Okręgowy w Białymstoku VII Wydział Gospodarczy

w składzie:

Przewodniczący: SSO Maciej Głos (spr.)

Protokolant: Barbara Tomaszuk

po rozpoznaniu w dniu 23 maja 2014 roku w Białymstoku

na rozprawie

sprawy z powództwa **H. R.**

przeciwko (...) **Spółce Akcyjnej w W.**

na skutek apelacji **powoda**

od wyroku Sądu Rejonowego w Białymstoku

z dnia 31 stycznia 2014 roku, sygn. akt VIII GC 1102/13

1 Oddala apelację.

2 Zasądza od powoda na rzecz pozwanego kwotę 600 złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego za instancję odwoławczą.

Sygn. akt VII Ga 86/14

UZASADNIENIE

H. R. wniósł o zasądzenie od pozwanego (...) Spółki Akcyjnej w W. kwoty 7.307,96 zł wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 06.07.2013 r. do dnia zapłaty. Domagał się także zasądzenia kosztów procesu według norm przepisanych.

W uzasadnieniu wskazał, że prowadzi działalność brokerską i w ramach tej działalności pośredniczył przy zawieraniu umów przez ubezpieczonych z pozwanym (...) Spółką Akcyjną w W. na podstawie przesyłanych przez pozwanego ofert ubezpieczeniowych. Podał, że z uwagi na zawarty w art. 24 ust. 1 pkt. 1 ustawy o pośrednictwie ubezpieczeniowym z dnia 22.05.2003 r. zakaz zawierania przez brokera ubezpieczeniowego stałych stosunków umownych z zakładem ubezpieczeń, nie zawierał z pozwanym umów określających współpracę stron. Praktyką stosowaną przez strony było doręczanie powodowi przez pozwanego not prowizyjnych potwierdzających wykonanie czynności brokerskich na rzecz pozwanego, a także wysokość kurtażu, na podstawie których pozwany dokonywał płatności w terminie do 10-tego każdego miesiąca, a powód wystawiał fakturę VAT. Podniósł, że w dniu 11.04.2013 r. pozwany doręczył mu notę prowizyjną nr (...) za okres 01.03.2013 r. - 31.03.2013 r. z tytułu wykonanych czynności brokerskich w miesiącu marcu 2013 r. oraz potwierdził dokonanie płatności kwoty wynikającej z tej noty. Mimo przekazanej informacji o dokonaniu płatności, powód nie otrzymał należnego wynagrodzenia.

Nakazem zapłaty w postępowaniu upominawczym z dnia 29.08.2013 r. Sąd Rejonowy w Białymstoku uwzględnił powyższe żądanie powoda w całości (sygn. akt VIII GNe 2976/13).

W sprzeciwie od powyższego orzeczenia, pozwany wniósł o oddalenie powództwa w całości na koszt powoda. Zgłosił zarzut potrącenia z wierzytelnością dochodzoną pozwem własnej wierzytelności w kwocie 39.370,17 zł, wynikającej z obowiązku brokera do zwrotu prowizji brokerskiej związanej ze zwrotem składki z umowy ubezpieczenia z (...) S.A. z polisy (...). Stosowne oświadczenie o potrąceniu zostało wysłane powodowi w dniu 19.07.2013 r. Potrącenie spowodowało wzajemne umorzenie wierzytelności stron.

Wyrokiem z dnia 31 stycznia 2014 roku Sąd Rejonowy w Białymstoku w sprawie o sygn. akt VIII GC 1102/13 oddalił powództwo i zasądził od powoda na rzecz pozwanego kwotę 1217 złotych tytułem zwrotu kosztów procesu.

Istotne elementy stanu faktycznego przyjętego za podstawę tego orzeczenia przedstawiały się następująco.

Powód w ramach swojej działalności gospodarczej współpracował z pozwanym w ten sposób, że pośredniczył przy zawieraniu umów ubezpieczenia przez pozwanego z jego klientami, w zamian za co otrzymywał prowizję brokerską tzw. kurtaż.

Poza sporem było, że z uwagi na określony w art. 24 ust. 1 pkt. 2 ustawy o pośrednictwie ubezpieczeniowym z dnia 22.05.2003 r. (Dz.U. 2009, Nr 42, poz.341 z późn. zm.) zakaz zawierania przez brokera ubezpieczeniowego stałych stosunków umownych z zakładem ubezpieczeń, powód nie zawierał z pozwanym żadnych umów w zakresie określającym współpracę.

Strony jednolicie podawały, że praktyką ukształtowaną w ramach ich współpracy było wystawianie przez pozwanego not prowizyjnych, obejmujących prowizję brokerską za wykonane w danym miesiącu czynności brokerskie, stanowiących podstawę do wystawienia przez powoda faktury VAT i wypłaty kurtażu.

H. R. uczestniczył w zawarciu umowy ubezpieczenia pomiędzy (...) / E. (...) a (...) S.A. i dzięki tym czynnościom doprowadził do zawarcia umowy ubezpieczenia mienia. Pozwany odpowiadając na zapytanie ofertowe brokera nr (...) przedstawił w piśmie z dnia 11.07.2012 r. nr (...) skorygowaną ofertę współpracy w zakresie wznowienia ubezpieczeń mienia należącego do (...) S.A. W dniu 13.07.2012 r. pozwany potwierdził odpowiedzialność w zakresie ubezpieczenia mienia (...) S.A. zgodnie z ofertą nr (...). Sąd Rejonowy ustalił, że umowa ubezpieczenia mienia miała obowiązywać od dnia 15.07.2012 r. do dnia 14.07.2013 r. Zakres ubezpieczenia obejmował 8 ryzyk. Wysokość prowizji brokerskiej należnej powodowi ustalono ostatecznie na 21% zainkasowanej składki za ubezpieczenie. W dniu 31.07.2012 r. na wniosek powoda z dnia 13.07.2012 r., wystawiona została nota pokrycia ubezpieczeniowego. Prowizja za zawarcie umowy z (...) S.A. została powodowi wypłacona przelewem w dniu 10.09.2012 r. w ogólnej kwocie 236.868,45 zł. Na tę kwotę składały się: prowizja w wysokości 187.679,05 zł, wyszczególniona w notce prowizyjnej nr (...) wynikająca z udziału (...) (75%) oraz prowizja na udziale koasekuratora niewiodącego (...) (25%) w wysokości 49.189,40 zł. Strony zgodnie przyznały, że (...) S.A. dokonał zapłaty w dniu 14.08.2012 r. jednocześnie dwóch rat za polisę utraty zysku (...) tj. za cały rok. Sąd I instancji dalej ustalił, że w dniu 17.12.2012 r. (...) S.A. złożył wypowiedzenie umowy ubezpieczenia pozwanemu. Ostatecznie w dniu 14.01.2013 r. doszło do rozwiązania umowy z (...) S.A. za porozumieniem stron. W związku z rozwiązaniem przez (...) S.A. dotychczasowych umów ubezpieczeń, pozwany zwrócił kontrahentowi drugą ratę nienależnej składki z polisy utraty zysku (...) za niewykorzystany 6 - miesięczny okres ubezpieczenia, a zwrócona składka wyniosła 187.477 zł.

Pozwany w dniu 11.04.2013 r. doręczył powodowi notę prowizyjną nr (...) z tytułu wykonanych czynności brokerskich za okres 01.03.2013 r. - 31.03.2013 r. ze wskazaniem do wystawienia faktury. (...) Spółka Akcyjna w W. potwierdził też, że nie dokonał na rzecz powoda płatności wynikającej z ww. noty prowizyjnej. Podniósł, że zobowiązanie z tej noty prowizyjnej całkowicie wygasło, ponieważ należność z niej wynikająca została potrącona z wierzytelnością ujętą

w nocie, a wynikającą z obowiązku brokera zwrotu prowizji brokerskiej związanego z powstałą koniecznością zwrotu składki ubezpieczeniowej z umowy ubezpieczenia z (...) S.A. w S. nr (...).

Sąd Rejonowy stwierdził, że w sprawie nie była sporna wysokość prowizji, której domagał się powód. Nie budziła wątpliwości także wysokość wierzytelności potrąconej. Ustalenia wymagała jednak zasadność potrącenia.

Mając na uwadze powyższe fakty oraz zebrany w sprawie materiał dowodowy Sąd Rejonowy uznał, że powód był zobowiązany do zwrotu prowizji brokerskiej uzyskanej w związku z pośrednictwem w zawarciu umowy ubezpieczenia od utraty zysku ((...)) z (...) S.A.

Sąd orzekający wskazał, że stron nie łączyła stała umowa o wzajemnej współpracy. Każdorazowo jednak w ofertach składanych przez (...) S.A. powodowi, jak i innym brokerom, zakład ubezpieczeń zawierał klauzulę wskazującą na wysokość kurtażu i sposób jego rozliczenia, włącznie z obowiązkiem zwrotu wypłaconej prowizji, bądź też możliwością jej skompensowania z innymi należnościami przysługującymi brokerowi od zakładu ubezpieczeń w sytuacji zwrotu składki ubezpieczonemu.

Identyczna sytuacja zaistniała w związku z pośrednictwem powoda w zawarciu umowy między pozwanym a (...) S.A. W ofercie z dnia 11.07.2012 r., w jej pkt. 13 w części „Pozostałe postanowienia oferty”, pozwany ubezpieczyciel zawarł klauzulę, zgodnie z którą powodowy broker został zobowiązany do zwrotu części prowizji w przypadku zwrotu składki ubezpieczeniowej przez pozwanego za niewykorzystany okres ubezpieczenia. Ponieważ po wzajemnych ustaleniach co do ostatecznej treści oferty ubezpieczenia powód przyjął tę ofertę i doprowadził do zawarcia umowy ubezpieczenia przez pozwanego zakład ubezpieczeń z (...) S.A., Sąd I instancji uznał, że zaakceptował także zawartą w tej ofercie klauzulę zawierającą obowiązek zwrotu prowizji brokerskiej, jak też sposób jej naliczania. Podkreślił, że ustawa o pośrednictwie ubezpieczeniowym z dnia 22.05.2003 r. nie reguluje kwestii rozliczeń finansowych pomiędzy brokerem ubezpieczeniowym a zakładem ubezpieczeń. Strony miały zatem prawo uregulować tę kwestię samodzielnie, zgodnie z zasadą swobody umów wyrażoną w art. 3531 k.c.

Zdaniem Sądu powyższego nie zmieniły także podnoszone przez powoda zastrzeżenia, wedle których przed doprowadzeniem do zawarcia przez pozwanego umowy ubezpieczenia z (...) S.A. kwestionował on przedmiotową klauzulę. Wprawdzie dołączona do akt sprawy korespondencja mailowa z dnia 11.07.2013r. wskazuje, że na etapie ustalania ostatecznej wersji oferty ubezpieczenia mienia (...) S.A. w pozwanym zakładzie ubezpieczeń powód podnosił, że nie akceptuje klauzuli zobowiązującej go do zwrotu prowizji w przypadku zwrotu składki ubezpieczeniowej przez pozwanego za niewykorzystany okres ubezpieczenia, jednakże z treści tego dokumentu wynika także, że pozwany ubezpieczyciel udzielił mu odpowiedzi, że klauzula ta jest obowiązującym u niego standardem, a nadto jest powszechnie stosowana przez inne zakłady ubezpieczeń w Polsce. Odpowiedź ta jednoznacznie wskazuje, że pozwany nie wyraził zgody na rezygnację z tego postanowienia w zakresie wzajemnych rozliczeń finansowych z powodem. Okoliczność ta została także potwierdzona zeznaniami świadka J. P.. Nadto sam powód przyznał, że nie otrzymał żadnej informacji od pozwanego, że kwestionowany przez niego zapis o zwrocie prowizji brokerskiej nie obowiązuje w ich stosunkach. Biorąc pod uwagę fakt, że powód znając stanowisko pozwanego w tej mierze, nie odstąpił od czynności pośredniczenia w zawarciu umowy przez pozwanego z (...) S.A. i doprowadził do jej zawarcia oraz złożył w dniu 13.07.2012 r. wniosek o wystawienie noty prowizyjnej, stanowiącej wynagrodzenie za jego pracę zgodnie z postanowieniami oferty, zdaniem Sądu Rejonowego powód w sposób dorozumiany zaakceptował w pełni warunki rozliczeń finansowych za czynności brokerskie związane z podpisaniem umowy ubezpieczenia.

Sąd I instancji podkreślił, że w sytuacji braku szczegółowych uregulowań ustawowych umowy brokerskiej, przy jej ocenie należało mieć przede wszystkim na uwadze treść art. 354 k.c. W tym kontekście wskazał, że zebrany w sprawie materiał dowodowy i zeznania przesłuchanych świadków, dowodziły że przynajmniej od lutego 2010 r. powszechna była praktyka zobowiązywania brokerów ubezpieczeniowych do zwrotu prowizji brokerskiej w sytuacji rezygnacji przez klienta z umowy ubezpieczenia przed upływem terminu jej obowiązywania. Powód zaś akceptował tę praktykę i była ona stosowana przez kilka lat współpracy z pozwanym.

Sąd I instancji uznał także, analizując treść postanowień oferty brokerskiej, iż obowiązek zwrotu kurtażu mógł powstać w każdej sytuacji konieczności zwrotu składki ubezpieczonemu, w tym także w razie rozwiązania umowy ubezpieczenia przed umówionym terminem, wskutek wypowiedzenia tej umowy przez którąkolwiek ze stron, czy też zgodnego jej rozwiązania.

Sąd nie podzielił przy tym zarzutu powoda, który podnosił, iż rozwiązanie umowy ubezpieczenia przez pozwanego z (...) S.A. było pozorne. Wprawdzie przyznany przez pozwanego zakład ubezpieczeń było, że w dniu 15.01.2013 r. tj. następnego dnia po rozwiązaniu umowy ubezpieczenia z (...) S.A., pozwany zawarł nowe umowy ubezpieczenia z tym kontrahentem, w tym umowę utraty zysku bez pośrednictwa powoda, jednakże powód nie przedstawił żadnych dowodów wskazujących, że rozwiązanie umowy ubezpieczenia z (...) S.A. w dniu 14.01.2013r. było czynnością pozorną, mającą na celu jedynie wyeliminowanie pośrednika w osobie brokera.

Sąd Rejonowy zwrócił także uwagę na fakt wypowiedzenia przed dniem 29.08.2012 r. przez (...) S.A. powodowi pełnomocnictwa do pośredniczenia w zawieraniu umów ubezpieczenia. Zatem klient powoda już w sierpniu 2012 r. zdecydował o zakończeniu współpracy z powodem. Sąd orzekający wskazał, że sytuacja ta nie ma oczywiście wpływu na obowiązek wypłaty należnego brokerowi kurtażu, ale przemawia za przyjęciem, iż decyzja o wypowiedzeniu umowy ubezpieczenia przez (...) S.A. była niezależna od konsekwencji, jakie fakt ten wywołał w sferze interesów powoda i zakładu ubezpieczeń. Nadto świadek J. P. podała, że wypowiedzenie umowy przez (...) S.A. nastąpiło z uwagi na konieczność doprecyzowania umowy do potrzeb klienta. Dlatego też Sąd uznał, że brak jest jakichkolwiek dowodów, które mogłyby skutkować nieważnością oświadczenia woli (...) S.A. o wypowiedzeniu, o którym mowa w art. 83 k.c.

Analizując skuteczność zgłoszonego w sprzeciwie zarzutu potrącenia, Sąd uznał, iż materialnoprawne oświadczenie złożone przez pozwanego w dniu 22 lipca 2013 roku było skuteczne.

Konkludując powyższe, Sąd Rejonowy uznał, że zobowiązanie z noty prowizyjnej nr (...) całkowicie wygasło, ponieważ pozwany zgodnie z ciążącym na nim obowiązkiem z art. 6 k.c. wykazał fakt istnienia wierzytelności, jej wysokości, a także złożył powodowi oświadczenie woli w zakresie skompensowania wzajemnych należności, co spowodowało, iż skutecznie potrącił z wierzytelnością ujętą w niniejszej notcie swoją wierzytelność wynikającą z obowiązku brokera zwrotu części prowizji brokerskiej związanej z koniecznością zwrotu składki ubezpieczeniowej z umowy ubezpieczenia z (...) S.A. z polisy (...). Tym samym powództwo H. R. nie zasługiwało na uwzględnienie.

O kosztach procesu orzeczono zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik procesu (art. 98 k.p.c.).

Powyższy wyrok został w całości zaskarżony apelacją przez powoda, który zarzucił mu:

I naruszenie art. 328 § 2 kpc - poprzez niewskazanie w uzasadnieniu wyroku przyczyn, dla których sąd I instancji nie uwzględnił lub odmówił wiarygodności faktom przyznany przez pozwanego w postaci osiągnięcia efektu brokerskiego w wyniku działań powoda i z tego tytułu uzyskania korzyści w postaci wymagalnej składki z tytułu kontynuacji umowy ubezpieczenia utraty zysku,

II naruszenie prawa procesowego, tj. art. 233 kpc, przez przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów, polegające na dokonaniu sprzecznych ustaleń z zebrany w sprawie materiałem dowodowym przez uznanie, że:

1 pozwany nie skorzystał z efektu brokerskiego, w sytuacji, w której pozwany przyznał, że powód doprowadził do zawarcia umów ubezpieczenia z (...) SA i pozwany skorzystał z działań brokera w postaci zawartej umowy ubezpieczenia utraty zysku,

2 powodowi nie przysługiwało wynagrodzenie za doprowadzenie do zawarcia umowy ubezpieczenia oraz za ich kontynuację pomiędzy pozwanym a (...) SA z uwagi na wypowiedzenie pełnomocnictwa powoda, podczas gdy zgodnie z przepisami ustawy o pośrednictwie ubezpieczeniowym oraz ukształtowaną praktyką wynagrodzenie brokera ubezpieczeniowego

zależy zawsze od podjętych przez niego działań i efektu brokerskiego, który to efekt brokerski potwierdził pozwany,

3 pozwanemu przysługiwało roszczenie polegająca na żądaniu zwrotu wynagrodzenia brokera ubezpieczeniowego, w związku z wypowiedzeniem umowy (...) SA przez spółkę (...), podczas gdy pozwany przyznał, że wyraził zgodę na rozwiązanie umowy ubezpieczenia zysku z (...) SA za porozumieniem stron, aby dnia następnego zawrzeć tą samą umowę na nowo oraz potwierdził powstanie efektu brokerskiego w postaci zawarcia umowy ubezpieczenia utraty zysku oraz fakt jej kontynuacji od dnia następnego od porozumienia stron o rozwiązaniu,

4 pozwanemu przysługiwało prawo zgłoszenia zarzutu potrącenia wierzytelności, w sytuacji gdy roszczenie po stronie pozwanej spółki w ogóle nie powstało,

5 powód w niewystarczający sposób udowodnił, że działanie pozwanej, co do porozumienia stron w zakresie rozwiązania umowy ubezpieczenia utraty zysku z (...) SA, a następnie ponowne zawarcie następnego dnia takiej samej umowy było działaniem pozornym, podczas gdy pozwany sam przyznał, że osiągnął korzyść w wyniku działań powoda, tj. efektu brokerskiego: zawarcia umowy ubezpieczenia, jej kontynuacji oraz wymagalności składki z tytułu zawarcia umowy ubezpieczenia utraty zysku z (...) SA,

6 pozwany żądając zwrotu prowizji od brokera, działał w ramach ukształtowanej praktyki, ponieważ potrącenia były ujmowane w notach prowizyjnych, podczas gdy pozwany przyznał, że powód doprowadził do zawarcia umowy utraty zysku z (...) SA i umowy ubezpieczenia z (...) SA są w dalszym ciągu kontynuowane, w tym jest wymagalna składka z tytułu umowy ubezpieczenia utraty zysku (...) SA,

7 powód działa wbrew ukształtowanej praktyce, gdyż tylko w tym wypadku nie zgadza się na potrącenie wierzytelności, podczas gdy ukształtowana praktyką było wynagrodzenie brokera za efekt brokerski, którego powstanie potwierdził pozwany poprzez przyznanie, że umowa ubezpieczenia utraty ryzyka (...) S.A. dalej trwa i wymagalna stała się składka.

Powołując się na powyższe zarzuty, skarżący wnosił o: zmianę zaskarżonego wyroku poprzez uwzględnienie powództwa w całości, zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kosztów procesu za I i II instancję, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych; ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w Białymstoku oraz orzeczenie o kosztach postępowania apelacyjnego.

W odpowiedzi na apelację, pozwany wniósł o jej oddalenie na koszt przeciwnika procesowego.

Sąd Okręgowy w Białymstoku zważył, co następuje:

Apelacja nie zasługuje na uwzględnienie.

Na wstępie należy podnieść, że stanowisko pozwanego w sprawie de facto zmierzało do żądania oddalenia powództwa z uwagi na podniesiony zarzut nieistnienia roszczenia dochodzonego pozwem wskutek jego potrącenia z wierzytelnością pozwanego wobec powoda. Zarzut potrącenia w kwocie 39.370,17 zł. został bowiem podniesiony przez pozwanego przed wniesieniem pozwu (k. 84-86 akt). Tym samym okoliczność ta umożliwia rozpoznanie niniejszego zarzutu w postępowaniu uproszczonym, pomimo że zasadniczo w postępowaniu uproszczonym podniesienie zarzutu potrącenia jest dopuszczalne jeżeli zarzut ten nadaje się do rozpoznania w postępowaniu uproszczonym (art. Art. 5054 § 2 kpc). W orzecznictwie sądowym przyjmuje się, że pozwany będzie mógł w postępowaniu uproszczonym zgłosić zarzut wygaśnięcia dochodzonej pozwem wierzytelności, jeżeli oświadczenie o potrąceniu doszło do wiadomości powoda

(por. art. 61 k.c.) przed doręczeniem pozwanemu odpisu pozwu (por. uchwała SN z dnia 13 października 2005 r., III CZP 56/05, OSNC 2006, nr 7-8, poz. 119).

Sąd Okręgowy nie podzielił podnoszonego przez powoda zarzutu naruszenia przez Sąd I instancji przepisu art. 328 § 2 k.p.c.

Cytowany powyżej przepis określa, jakie elementy sąd jest zobowiązany ująć w uzasadnieniu wyroku. Powinno ono zawierać wskazanie podstawy faktycznej rozstrzygnięcia, a mianowicie: ustalenie faktów, które sąd uznał za udowodnione, dowodów, na których się oparł, i przyczyn, dla których innym dowodom odmówił wiarygodności i mocy dowodowej, oraz wyjaśnienie podstawy prawnej wyroku z przytoczeniem przepisów prawa. W orzecnictwie wyraźnie wskazuje się, iż zarzut naruszenia art. 328 § 2 k.p.c. powinien być uznany za uzasadniony jedynie w przypadkach wyjątkowych, kiedy treść uzasadnienia całkowicie uniemożliwia sądowi drugiej instancji dokonanie oceny toku wyводу, który doprowadził do wydania orzeczenia (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 lipca 2011 r., sygn. akt I UK 325/10).

W niniejszej sprawie uzasadnienie Sądu Rejonowego jest czytelne i kompletne. W sposób jednoznaczny i rzeczowy Sąd wyjaśnił, dlaczego nie oparł rozstrzygnięcia na podnoszonej przez skarżącego idei tzw. efektu brokerskiego. Z treści uzasadnienia wynika, iż Sąd ten nie podzielił zarzutu powoda dotyczącego pozorności rozwiązania umowy ubezpieczenia z (...) S.A. Ta okoliczność determinowała pozostałe konkluzje Sądu orzekającego. Skoro bowiem umowa ubezpieczenia została rozwiązana, to zgodnie z postanowieniami porozumienia kurtażowego, powód obowiązany był do proporcjonalnego zwrotu zainkasowanej prowizji. W rezultacie podniesiony przez pozwanego zarzut wygaśnięcia roszczenia powoda był zasadny. W tym układzie stosunków i faktów, argumentacja skarżącego dotycząca „efektu brokerskiego”, czyli korzystania przez pozwanego z pozytywnych rezultatów działań brokera, jawiła się jako bezprzedmiotowa, bowiem dotyczyła innej umowy, nie objętej niniejszym pozwem. Rozpoznanie zatem istoty tego stosunku zobowiązaniowego w ramach zakreślonego przez powoda stanu faktycznego sprawy, zmierzałoby do naruszenia przepisu art. 321 § 1 k.p.c.

Z tych też względów, pozostałe zarzuty skarżącego, dotyczące naruszenia przez Sąd Rejonowy art. 233 § 1 k.p.c. nie mogą być skuteczne, bowiem zasadzają się one na skądinąd słusznej koncepcji zgodnie, z którą źródłem i podstawą przyznania brokerowi wynagrodzenia w formie kurtażu jest fakt doprowadzenia przez niego do zawarcia umowy ubezpieczenia, niemniej jednak koncepcja ta nie może mieć „przełożenia” w tej sprawie, a to z uwagi na określone przez powoda podstawy faktyczne żądania.

Dlatego też Sąd Okręgowy podziela ustalenia faktyczne dokonane przez Sąd Rejonowy, jako że poczynione zostały w sposób wszechstronny i swobodny, nie uchybiający treści art. 233 § 1 k.p.c. Z tych względów ustalenia te Sąd przyjmuje za własne.

Umowa brokerska stanowi umowę nienazwaną, zaliczaną w doktrynie do katalogu umów o pośrednictwo. (...) ubezpieczeniowy jest zatem pośrednikiem ubezpieczeniowym. Ustawa z dnia 22 maja 2003 roku o pośrednictwie ubezpieczeniowym wprowadza w art. 2 legalną definicję pośrednictwa ubezpieczeniowego, które polega na wykonywaniu przez pośrednika za wynagrodzeniem czynności faktycznych lub prawnych związanych z zawieraniem lub wykonywaniem umów ubezpieczenia. Regulacja ustawowa podkreśla odpłatny charakter pośrednictwa. Brakuje jednak szczególnych regulacji prawnych tego kontraktu, dlatego też oceniając charakter tej umowy, kwestie związane z wypłatą kurtażu, źródłem tego kurtażu, należy mieć na uwadze postanowienia samej umowy, jak też stosowane powszechnie zwyczaje i praktyki rynkowe. Do tych właśnie źródeł odwoływał się Sąd Rejonowy, ustalając kwestię związaną z wynagrodzeniem brokera i powiązaną z nim składką.

Sąd orzekający zwrócił uwagę, że zasady wynagradzania powoda zostały określone w ofercie o kontynuacji współpracy, którą można kwalifikować jako porozumienie kurtażowe. W ofercie tej znajdował się, zaakceptowany ostatecznie przez skarżącego, zapis iż broker zobowiązuje się do zwrotu części prowizji w przypadku zwrotu składki ubezpieczeniowej przez zakład ubezpieczeń za niewykorzystany okres ubezpieczenia.

Sąd I instancji, w szeroko umotywowanym stanowisku uznał, że takie warunki porozumienia zostały przez skarżącego zaakceptowane, a nadto klauzula ta obowiązywała w niezmiennym kształcie w dotychczasowej wieloletniej praktyce stron.

Wspierając argumentację Sądu Rejonowego, dodać można iż omawiana klauzula wpisuje się niejako w naturę kurtażu. Sąd Okręgowy, podziela stanowisko wyrażone także przez Sąd Rejonowy, iż warunkiem otrzymania przez brokera wynagrodzenia jest doprowadzenie przez niego do zawarcia umowy ubezpieczenia. Nie budzi przy tym wątpliwości, iż osiągnięcie tego celu jest uzależnione nie tylko od starań brokera, ale także od działań podejmowanych przez potencjalnego ubezpieczającego. W praktyce, zapewne często zdarzają się sytuacje, gdy mimo czynnego pośredniczenia brokera w zawieraniu umowy ubezpieczenia, obowiązek zapłaty wynagrodzenia nie powstanie, bowiem kontrahent odstąpi od zamiaru zawarcia umowy ubezpieczenia. Rezygnacja klienta z ochrony ubezpieczeniowej wpisana jest niejako w ryzyko kontraktowe brokera ubezpieczeniowego.

Z powyższego, wywieść należy koherentny wniosek, iż ubezpieczyciel płaci pośrednikowi ubezpieczeniowemu za efekt, a nie za nakład pracy. W konsekwencji samo podjęcie czynności brokerskich, nie wystarczy, jeżeli umowa ubezpieczenia nie zostanie skutecznie nawiązana. Fundamentalne zatem znaczenie w tym układzie stosunków ma fakt zawarcia umowy ubezpieczenia. W tym też fakcie, zdaniem Sądu Okręgowego, należy upatrywać źródła prowizji brokerskiej. W ten także sposób przejawia tzw. efekt brokerski, na który powołuje się skarżący. Jeżeli bowiem do zawarcia umowy ubezpieczenia doszło w wyniku działalności brokera, stanowi ona efekt jego starań, to jemu zatem winna przysługiwać prowizja brokerska. Ubezpieczyciel czerpie bowiem korzyści z umów zawartych z klientami pozyskanymi działalnością i pracą brokera.

Skoro zatem wynagrodzenie brokera ubezpieczeniowego jest pochodną osiągniętego przez niego rezultatu – zawarcia, ale też i wykonania umowy ubezpieczenia, to zasadny jest wniosek, że uprawnienie brokera do otrzymania wynagrodzenia jest bezpośrednią pochodną składki, którą otrzymuje ubezpieczyciel z tejże właśnie umowy ubezpieczenia. Składka bowiem stanowi jedyną korzyść, jaką ubezpieczyciel uzyskał w związku z zawarciem umowy ubezpieczenia. Zainkasowanie składki przez ubezpieczyciela stanowi zatem uzasadnienie prawne przekazania kurtażu. W nauce prawa zauważa się, że prowizja wypłacana brokerowi może być traktowana jako zaoszczędzony przez ubezpieczyciela hipotetyczny koszt akwizycji, czyli koszt pozyskania klienta (por. E. Kowalewski, Makler ubezpieczeniowy – broker, Wydawnictwo TNOiK, Bydgoszcz 1991, s. 68). Omówiona powyżej koncepcja związania losów kurtażu z losem składki ubezpieczeniowej, nie budzi także większych kontrowersji i przyjmowana jest przez większość przedstawicieli doktryny, do poglądów których skłania się także Sąd Okręgowy (por. m.in. E. Kowalewski, M. Serwach, Wynagrodzenie brokera ubezpieczeniowego, Prawo Asekuracyjne 2008, nr 2, s. 6 i n.; J. Pokrzywniak, Broker ubezpieczeniowy – ubezpieczający – ubezpieczyciel. Stosunku zobowiązaniowe, Bydgoszcz –Poznań 2005, s.54 i n.).

Przy tak określonych przesłankach roszczenia o kurtaż, fakt wypowiedzenia pełnomocnictwa brokerowi przez jego klienta, nie ma większego znaczenia. Właśnie dlatego, że źródło uprawnienia brokera do kurtażu leży poza tym stosunkiem (tak też: J. N., Cofnięcie pełnomocnictwa brokerskiego a prawo do kurtażu, Prawo Asekuracyjne 2012, nr 4, s. 34 i n).

Sąd Okręgowy podziela co do zasady poglądy i argumenty, podnoszone przez skarżącego w apelacji, dotyczące charakteru umowy brokerskiej, istoty kurtażu i przesłanek jego wypłaty. Nie można jednak być zwolennikiem zaprezentowanej powyżej koncepcji i jednocześnie negować prawo pozwanego do domagania się zwrotu od brokera wypłaconej mu prowizji w sytuacji, gdy podmiot ubezpieczony zrezygnował z ochrony ubezpieczeniowej. K. dzieli bowiem los składki. Tak więc roszczenie o zwrot kurtażu po stronie ubezpieczyciela powstaje w razie nieważności umowy ubezpieczenia lub jej wypowiedzenia albo odstąpienia od niej z przyczyn dotyczących brokera lub ubezpieczającego oraz po zwrocie uzyskanej składki.

Sąd Okręgowy podziela zatem ocenę faktyczną i prawną zaprezentowaną przez Sąd Rejonowy, iż umowa ubezpieczenia, z tytułu której powód domaga się wypłaty kurtażu została rozwiązana w dniu 14 stycznia 2013 roku.

Argumenty o pozorności tej czynności nie przekonują. Bynajmniej nie może o tym świadczyć sam fakt, iż w dniu 15 stycznia 2013 roku została z tym samym klientem zawarta przez pozwanego nowa umowa ubezpieczenia. Zeznająca w sprawie J. P. wskazała, iż decyzja o rozwiązaniu umowy została podyktowana koniecznością doprecyzowania ochrony ubezpieczeniowej do potrzeb klienta. Warto także zauważyć, iż wolę wypowiedzenia umowy spółka (...) S.A. wyraziła już w dniu 17 grudnia 2012 roku. Dlatego też fakt nawiązania w dniu następnym po rozwiązaniu umowy ubezpieczenia nowego kontraktu, nie świadczy a priori o jego pozorności.

Skoro zatem, uprawnienie brokera do otrzymania kurtażu jest ścisłą pochodną składki, którą otrzymuje ubezpieczyciel z umowy ubezpieczenia, to w przypadku rozwiązania umowy ubezpieczenia i zwrotu składki, przysługiwało pozwanemu roszczenie o zwrot stosownej części wypłaconej prowizji. Z tych też względów, skuteczny był zarzut potrącenia podniesiony przez pozwanego, który skutkowało umorzeniem wierzytelności powoda w niniejszej sprawie.

Wobec powyższego, mimo iż Sąd podziela przekonanie skarżącego, że przy ocenie roszczenia o wypłatę kurtażu koniecznym jest także uwzględnianie zjawiska „efektu brokerskiego”, to jednak w tej sprawie - jako że przedmiotem roszczenia powoda była wypłata prowizji z tytułu umowy zawartej przez pozwanego ze spółką akcyjną (...) w dniu 15 lipca 2012 roku, tej bowiem umowy dotyczyła nota prowizyjna za marzec 2013 roku - ocena tego, czy efekt działań brokerskich objął także umowę ubezpieczenia zawartą przez pozwanego ze spółką (...) w dniu 15 stycznia 2013 roku, usuwała się spod osądu, jako że nie była ona objęta podstawą faktyczną żądania.

Wobec powyższego w związku z tym, że zaskarżony wyrok odpowiadał prawu, a podniesione przez skarżącego zarzuty, przy zasadności prezentowanej koncepcji, okazały się chybione w swych skutkach, Sąd Okręgowy na mocy art. 385 k.p.c. apelację oddalił.

O kosztach orzeczono zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik procesu stosownie 98 § 1 i 3 k.p.c. oraz na podstawie § 6 pkt 4 w zw. z § 12 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz.U.2013.490 j.t.).